

Forslag
Planprogram
Kommuneplanens arealdel 2026-2038(2040)

Våler kommune

Innhold

1. Innledning	3
2. Om arealdelen	3
Hovedmål i kommuneplanen	4
3. Planprogram	5
Hensikten med planprogram	5
Viktige hensyn i arbeidet	5
4. Sentrumsplan	6
5. Våler kommunes utvalgte bærekraftsmål i kommuneplanens samfunnsdel	6
Hensikten med FNs bærekraftsmål	6
6. Nasjonale føringer	8
Felles grunnlag for bærekraftig planlegging	9
7. Regionale føringer	11
8. Lokale føringer	12
Andre lokale føringer	13
Sentrale planutfordringer og utredningsbehov	14
Næringsarealer	14
Behov for økte næringsarealer	16
Fritidsbebyggelse og hytteutvikling i Våler kommune	16
9. Miljøhensyn og arealpolitikk	16
10. Energiproduksjon	17
11. Klima, energi og utslippsreduksjon	18
12. Krav til innspill	19
13. Tema i arbeid med arealplan	21
14. Planprosess og medvirkning	23
Planprosess	23
15. Organisering av planarbeidet	24
16. Foreløpig framdriftsplan	25

1. Innledning

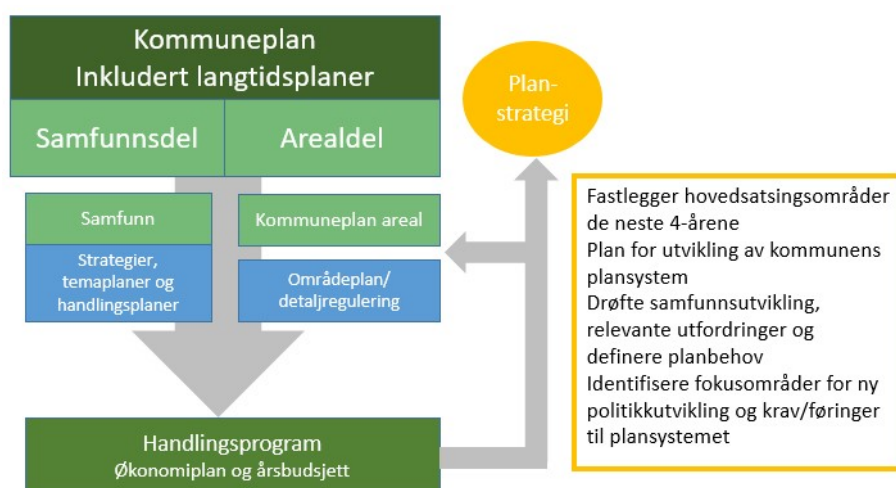
Kommuneplanen er det overordnede styringsverktøyet for Våler kommune og består av en samfunnsdel med handlingsdel og en arealdel. I henhold til plan- og bygningsloven § 11-1 skal planen ivareta kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver. Den skal bygge på den kommunale planstrategien og ta utgangspunkt i føringer fra statlige og regionale myndigheter.

Samfunnsdelen skal fastsette langsiktige utfordringer, mål og strategier for både kommunesamfunnet og kommunen som organisasjon. Våler kommunes samfunnsdel er nylig revidert og ble vedtatt med 2. gangs behandling i kommunestyret 15.09.2025.

Hensikten med planprogrammet omtales i kapittel 3.

2. Om arealdelen

Arealdelen skal vise hvordan framtidig samfunnsutvikling henger sammen med arealbruk, og angi hovedtrekkene i arealdisponeringen. Arealdelen skal fastsette rammer og betingelser for nye tiltak og arealformål, og sikre at viktige hensyn som miljø, samfunn og langsiktighet blir ivaretatt. Planprosessen skal være preget av åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning fra berørte parter og myndigheter. Arealdelen skal være i tråd med vedtakene i samfunnsdelen og samtidig ivareta nasjonale og regionale mål for arealforvaltningen. Arealdelen utgjør en grovmasket plan for kommunens samlede arealbruk og skal oppfylle kravene til plankart, planbestemmelser og planbeskrivelse som fastsatt i kart- og planforskriften.

Figur 1. viser Plansystemet i Våler kommune

Samsvar med offentlige krav

- Plan- og bygningsloven § 11-1, som krever at kommuneplanen skal ivareta mål på flere nivåer og bygge på planstrategien
- Kart- og planforskriften, som stiller krav til innhold og struktur i arealdelen, inkludert plankart, bestemmelser og planbeskrivelse
- Nasjonale forventninger til kommunal planlegging, som vektlegger medvirkning, miljøhensyn og langsiktighet

Oversikt over kommuneplanens hovedmål og innhold

Formål og innhold	
Kommuneplan	- Fastsetter langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunen som organisasjon og samfunn
Samfunnsdelen	- Bygger på kommunal planstrategi - Skal ivareta nasjonale, regionale og lokale mål
Handlingsdelen	- Konkretiserer tiltak og prioriteringer for planperioden - Viser hvordan mål i samfunnsdelen skal realiseres - Kobles til budsjett og økonomiplan
Arealdelen	- Viser sammenhengen mellom samfunnsutvikling og arealbruk - Angir hovedtrekk i arealdisponering - Fastsetter rammer for nye tiltak og arealformål - Skal sikre miljøhensyn, medvirkning og langsiktighet
Plankart og bestemmelser	- Juridisk bindende del av arealdelen - Viser arealformål og reguleringer - Skal være i tråd med samfunnsdelen og nasjonale føringer
Planbeskrivelse	- Forklarer bakgrunn, mål og konsekvenser - Skal gi innsikt i vurderinger og valg som er gjort i planarbeidet

Hovedmål i kommuneplanen

Hovedmål varierer fra kommune til kommune, men typiske hovedmål inkluderer tema om bærekraftig samfunnsutvikling og arealbruk, gode oppvekst- og levekår for innbyggerne, klima- og miljøtilpasning, attraktive og livskraftige lokalsamfunn, effektiv og inkluderende kommunal organisasjon.

Våler kommunes samfunnsdel er utarbeidet med kompetansegrunnlag fra undersøkelser, statistikker og kartlegginger. Kommuneplanens samfunnsdel er utarbeidet med stor grad av involvering fra innbyggere, lokale lag- og foreninger, næringsliv, primærnæringen og offentlige organisasjoner. Samfunnsdelen er utarbeidet i samsvar med lokale, regionale og nasjonale føringer og krav.

Kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi gir gode føringer for arbeidet med arealdelen.

3. Planprogram

Hensikten med planprogram

Ved utarbeidelse av kommuneplaner skal det fastsettes et planprogram som danner grunnlaget for det videre planarbeidet. Planprogrammet skal redegjøre for planens formål, inkludert prosessen for gjennomføring, hvordan medvirkning fra berørte aktører skal sikres, hvilke alternative løsninger som skal vurderes, samt behovet for eventuelle utredninger.

- Konkretisere hvordan arealstrategien skal operasjonaliseres
- Vise hvilke områder som skal vurderes for endret arealbruk
- Sikre at arealdelen støtter opp under de langsiktige målene i samfunnsdelen
- Forberede kommunen på å håndtere innspill og avveininger i arealplanleggingen

Viktige hensyn i arbeidet

Bærekraftig utvikling

I 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030. Disse målene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Bærekraftig utvikling i samfunnsplanlegging bygger på tre gjensidig avhengige dimensjoner; miljødimensjon, sosial dimensjon og økonomisk dimensjon.

Miljødimensjonen

Miljødimensjonen handler om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs. Hvordan befolkningen bruker og forvalter naturen i dag, påvirker livsvilkårene for kommende generasjoner. Våler erkjenner at det er avgjørende å beskytte økosystemer, redusere utslipp og sikre ren luft, vann og jord.

Sosial dimensjon

Den sosiale bærekraften handler om å skape et rettferdig og inkluderende samfunn der alle har mulighet til et verdig liv. Dette inkluderer tilgang til utdanning, likestilling, kulturelt mangfold og sosiale møteplasser. Et bærekraftig samfunn gir mennesker mulighet til å påvirke egne liv og delta aktivt i fellesskapet.

Økonomisk dimensjon

Økonomisk bærekraft handler om ansvarlig ressursbruk og økonomisk trygghet for både enkeltpersoner og samfunn. Ulikhet og fattigdom skaper uro og hindrer utvikling. Derfor må økonomiske beslutninger ta hensyn til langsiktige konsekvenser og bidra til rettferdig fordeling av verdier og muligheter.

4. Sentrumsplan

Områdeplan for kommunesentrum, Vålbyen (sentrumsplanen 2025 -en ideskisse) er utarbeidet med bistand fra eksterne aktører. Prosessen med å utarbeide sentrumsplan for Vålbyen ble startet høsten 2024 og var et helt nødvendig arbeid med hensyn på langtidsplanlegging. Langtidsplanlegging av sentrum omfatter boligutbygging, renovering av rekka, planlegge boliger til eldre og andre med behov for mindre boenheter, trafikkavvikling og uteområdet for skolen og skolefritidsordningen (SFO), klimatilpasning og møteplasser for innbyggere og gjester.

Arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel involverte innbyggere i Våler bredt, og hovedtyngden av tilbakemeldinger var ønske om flere møteplasser for mennesker i Våler, særlig i sentrum.

Tilrettelegging og planlegging av boliger har vært primær oppgaven i løsningen som presenteres i sentrumsplanen.

5. Våler kommunes utvalgte bærekraftsmål i kommuneplanens samfunnsdel

Hensikten med FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er en global handlingsplan med 17 mål som skal bidra til å, utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet, sikre god helse og utdanning, fremme bærekraftig økonomisk vekst, beskytte miljø og klima og sikre fredelige og inkluderende samfunn

Målene gjelder for alle land og skal oppnås innen 2030. De bygger på prinsippet om at ingen skal utelates, og at økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft må gå hånd i hånd.

Våler kommune har integrert bærekraftsmålene i kommuneplanens fire innsatsområder.

Innsatsområde I – Folk i framtida

Relevante bærekraftsmål er; Mål 1, Utrydde fattigdom, Mål 3, God helse og livskvalitet, mål 10, Mindre ulikhet.

Tiltak som er foreslått er blant annet å;

- Fremme livskvalitet, trygghet og trivsel
- Styrke frivillighet og sosialt fellesskap
- Tilrettelegge for mangfold og inkludering
- Utvikle boligområder og bo-lyst
- Øke beredskap og samfunnssikkerhet

Videre er det utarbeidet målsettinger og handlinger for å nå målene.

Innsatsområde II – Utdanning og kompetanse

Relevante bærekraftsmål er; Mål 4: God utdanning, Mål 5: Likestilling mellom kjønnene Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst.

Innsats som er foreslått er blant annet å;

- Sikre gjennomføring av videregående skole
- Satse på tidlig innsats og livslang læring
- Skape inkluderende læringsmiljøer
- Samarbeid mellom skole og næringsliv
- Styrke fritidstilbud og sosial utvikling

Videre er det utarbeidet målsettinger og handlinger for å nå målene.

Innsatsområde III – Innovasjon og utvikling

Relevante bærekraftsmål er; Mål 9, Industri, innovasjon og infrastruktur, og Mål 11, Bærekraftige byer og lokalsamfunn, Mål 12 Ansvarlig forbruk og produksjon.

Innsats som er foreslått er blant annet å;

- Smart spesialisering og teknologisk utvikling
- Bruk av kunstig intelligens og digitalisering
- Samarbeid mellom offentlig og privat sektor
- Utvikling av infrastruktur og transport
- Beredskap for samfunnsendringer

Videre er det utarbeidet målsettinger og handlinger for å nå målene.

Innsatsområde IV – Grønn satsing

Relevante bærekraftsmål er; Mål 7, Ren energi for alle, Mål 13, Stoppe klimaendringene, Mål 15: Liv på land.

Innsats som er foreslått er blant annet å;

- Satsing på sirkulærøkonomi og bioøkonomi
- Klimavennlig næringsutvikling
- Forvaltning av naturressurser og skog
- Reduksjon av utslipp og energiforbruk
- Bevaring av naturmangfold og rent vann

Videre er det utarbeidet målsettinger og handlinger for å nå målene.

Til slutt er mål 17 relevant da det er; Samarbeid for å nå målene. Temaet om samarbeid er gjennomgående i hele strategien, med vekt på samskaping mellom kommune, innbyggere, næringsliv og frivillighet.

6. Nasjonale føringer

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Fylkeskommunene og kommunene skal følge opp de nasjonale forventningene i planstrategier og planer.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 synliggjør 72 forventninger innen følgende hovedtemaer:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Trygge og inkluderende lokalsamfunn
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunenes plandokumenter er utarbeidet med mål om å etablere et felles utgangspunkt for samarbeid mellom fylkeskommuner, kommuner og statlige myndigheter. Plandokumentene skal bidra til mer effektive og målrettede planprosesser, samtidig som unødvendige innsigelser unngås. Kommunen spiller en nøkkelrolle som samfunnsutvikler, tjenesteyter og planmyndighet, og er dermed avgjørende for å lykkes med å skape en bærekraftig utvikling lokalt, regional og i hele landet. For å oppnå god samfunnsutvikling kreves samarbeid med øvrige myndigheter, næringslivet, organisasjoner og befolkningen.

Våler har gode muligheter til å nå mange av bærekraftsmålene innen 2030, men står fortsatt overfor utfordringer knyttet til utslippsreduksjon, ansvarlig forbruk og ressursbruk, bevaring av naturmangfold og å redusere sosiale ulikheter. Forventningsdokumentet gir viktige føringer og må ses i sammenheng med gjeldende lover, forskrifter, stortingsmeldinger og rundskriv.

Felles grunnlag for bærekraftig planlegging

I henhold til plan- og bygningsloven § 3-1 skal planlegging etter loven fremme en bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Et sentralt formål er å sikre en helhetlig og samordnet samfunnsutvikling gjennom samarbeid mellom statlige, regionale og kommunale myndigheter.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027, vedtatt ved kongelig resolusjon, skal bidra til at planleggingen i hele landet skjer på et felles verdigrunnlag og i tråd med nasjonale mål. Forventningene er retningsgivende og skal legges til grunn i fylkeskommunenes og kommunenes planstrategier og planarbeid, samt i statlige myndigheters medvirkning i planprosesser.

Hensikten er å:

- Etablere et felles kunnskaps- og verdigrunnlag for planlegging
- Sikre effektive og målrettede planprosesser
- Forebygge unødige innsigelser og konflikter
- Fremme samhandling og medvirkning

Våler kommunene har en nøkkelrolle som samfunnsutvikler, tjenesteyter og planmyndighet, og er avgjørende for å realisere en bærekraftig utvikling. Dette krever et tett samarbeid med statlige og regionale myndigheter, næringsliv, frivillige organisasjoner og innbyggerne.

Selv om det er gode forutsetninger for å nå mange av FNs bærekraftsmål innen 2030, gjenstår det betydelige utfordringer knyttet til:

- Reduksjon av klimagassutslipp
- Ansvarlig forbruk og ressursbruk
- Bevaring av naturmangfold
- Reduksjon av sosiale ulikheter
-

Planleggingen skal derfor bidra til å:

- Demokratisk deltagelse
- Ivareta hensynet til klima, miljø og natur
- Legge til rette for trygge, inkluderende og levende lokalsamfunn
- Fremme sosial omfordeling

Referanse, Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027

Nasjonale føringer for kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel skal utarbeides i tråd med nasjonale mål og retningslinjer, og være et verktøy for å sikre en bærekraftig og samordnet arealbruk. Planen skal bygge på kommuneplanens samfunnsdel og følge opp mål og strategier som er vedtatt der. For å sikre dette, skal kommunen legge til grunn en rekke nasjonale føringer, veiledere og retningslinjer.

Overordnede nasjonale føringer

Plan- og bygningsloven – gir det rettslige rammeverket for planlegging og medvirkning. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 – vedtatt av Kongen i statsråd, og gir retning for hvordan kommunene skal bidra til nasjonale mål, inkludert FNs bærekraftsmål.

Statlige planretningslinjer (SPR) vedtas av regjeringen og konkretiserer nasjonalt viktige hensyn i planleggingen:

- SPR for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018)
- SPR for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014)
- SPR for arealbruk og mobilitet (2025)

Rikspolitiske retningslinjer (RPR) – eldre, men fortsatt gjeldende retningslinjer:

- RPR for barn og planlegging (1995)
- RPR for vernede vassdrag (1994)

Statlige planbestemmelser, disse er rettslig bindende bestemmelser som kan gjelde nasjonalt eller for bestemte områder.

Statlige arealplaner, disse brukes i spesielle tilfeller der nasjonale interesser må ivaretas direkte av staten.

Veiledere og støttedokumenter

- Kommuneplanens arealdel – veileder (KDD, 2022)
- Arealregnskap i kommuneplan – veileder (KDD, 2023)
- Rettleiar om planlegging av fritidsbustader (KDD, 2022)
- Veileder for konsekvensutredninger (Miljødirektoratet)
- Veileder for digital planlegging og plankart (Kartverket og KDD)

Bærekraft og nasjonale mål

Kommuneplanens arealdel skal bidra til å realisere FNs bærekraftsmål, særlig mål knyttet til:

- Reduksjon av klimagassutslipp
- Bevaring av naturmangfold

- Ansvarlig forbruk og ressursbruk
- Reduksjon av sosiale og geografiske ulikheter

Planleggingen skal også støtte opp under nasjonale mål for boligbygging, transport, energi, folkehelse, beredskap og verdiskaping.

7. Regionale føringer

Regionale føringer for kommuneplanens arealdel i Innlandet fylke

Kommuneplanens arealdel skal bygge på både nasjonale og regionale føringer. I Innlandet fylke er det utarbeidet flere regionale planer som gir viktige rammer og retning for kommunenes arealforvaltning. Disse planene er forankret i Innlandsstrategien og bygger på FNs bærekraftsmål.

Overordnet strategi for Innlandet fylke

Innlandsstrategien – Regional planstrategi for Innlandet 2020–2024

Strategien bygger på FNs 17 bærekraftsmål og har fire hovedsatsingsområder:

- Innbyggere – livskvalitet, utdanning og helse
- Inkludering – sosial bærekraft og like muligheter
- Innovasjon – verdiskaping og kompetanse
- Infrastruktur – mobilitet, energi og digitalisering

Regional plan for det inkluderende Innlandet (2023)

Har fokus på kompetanse, arbeidsliv, møteplasser og kultur. Fremme sosial bærekraft og inkluderende lokalsamfunn.

Regionale temaplaner med betydning for arealforvaltning

- Regional plan for klima, energi og miljø (2023).

Gir føringer for utslippsreduksjon, klimatilpasning, energibruk og naturmangfold. Vektlegger sirkulær økonomi og bærekraftig arealbruk.

- Regional plan for samfunnstryggleik (2023)

Omhandler beredskap, sikkerhet og klimatilpasning. Relevante temaer inkluderer flomfare, skogbrann, digital robusthet og matberedskap.

- Regional plan for nettinfrastruktur for energi (under utvikling)

Skal sikre tilstrekkelig og bærekraftig energiforsyning for framtidig utvikling.

- Vannforvaltningsplaner for vannregion Glomma og Vannregion Vest-Viken

Fastsetter miljømål og tiltak for vannkvalitet og økosystemer.

- Samferdselsplaner for Innlandet

Gir føringer for utvikling av vei, kollektivtransport og gang- og sykkelveier.

- Planer for kulturminner og naturforvaltning

Ivaretar kulturhistoriske verdier og biologisk mangfold i arealplanleggingen.

- Villreinplaner og fjellområdeforvaltning

Relevante for kommuner med fjell- og utmarksområder.

Nyttig verktøy utviklet av Innlandet fylkeskommune er Natur og arealregnskap for Innlandet; <https://arealregnskap-innlandet.hub.arcgis.com/pages/tallframstilling>

8. Lokale føringer

Kommunale forventninger til arealplanen i Våler kommune

Arealplanen skal være et konkret verktøy for å realisere målene i Kommuneplanens samfunnsdel og arealstrategi. Den skal bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling, sikre god ressursforvaltning og legge til rette for et trygt, inkluderende og attraktivt lokalsamfunn.

Følgende forventninger er sentrale:

Bærekraftig arealbruk og miljøhensyn

- Arealplanen skal støtte opp under FNs bærekraftsmål og generasjonsprinsippet
- Naturmangfold, karbonrike arealer og økosystemtjenester skal ivaretas
- Fortetting og gjenbruk av eksisterende arealer skal prioriteres framfor nedbygging av natur
- Planen skal bidra til redusert klimagassutslipp og klimatilpasning

Oppvekst, utdanning og folkehelse

- Arealplanen skal fremme gode oppvekstmiljøer og læringsarenaer
- Det skal legges til rette for fysisk aktivitet, friluftsliv og møteplasser for alle aldersgrupper
- Planen skal bidra til sosial inkludering og redusere utenforskap
- Folkehelseperspektivet skal være gjennomgående i arealdisponeringen

Boligutvikling og bo-lyst

- Det skal legges til rette for varierte boligtyper i både sentrum og grender
- Nye boligområder skal planlegges med universell utforming og livsløpsstandard
- Planen skal sikre boligtilbud for unge, eldre og vanskeligstilte

- Boligområder skal være trygge, grønne og nært knyttet til møteplasser og tjenester

Næringsutvikling og verdiskaping

- Arealplanen skal sikre tilstrekkelige og attraktive næringsarealer
- Det skal tilrettelegges for videreutvikling av **Sirkulære Solør** og grønn industri
- Planen skal støtte opp under primærnæringene og lokal matproduksjon
- Infrastruktur for kraftproduksjon og digitalisering skal integreres i arealstrategien

Mobilitet, infrastruktur og trafiksikkerhet

- Planen skal styrke gang- og sykkelveinett og sikre myke trafikanter
- Det skal legges til rette for kollektivtransport og redusert bilavhengighet
- Infrastrukturutvikling skal støtte opp under næringslivets behov og beredskap
- Trafiksikkerhet og universell tilgjengelighet skal være førende prinsipper

Sentrums- og grendeutvikling

- Vålbyen skal videreutvikles som et grønt, levende og funksjonelt kommunesenter
- Grendene skal styrkes som attraktive lokalsamfunn med mulighet for spredt boligbygging
- Arealplanen skal bidra til lokal identitet, stedsutvikling og sosial bærekraft

Samhandling og samskaping

- Planprosessen skal være åpen og inkluderende, med aktiv medvirkning fra innbyggere, næringsliv og frivillighet
- Arealplanen skal være et felles verktøy for å realisere strategiske mål i samarbeid med regionale og statlige aktører

Våler kommune skal bidra til at lokalsamfunnet kan forvalte arealer, verdier og ressurser i et bærekraftig og langsiktig perspektiv som bidrar til miljømessig, sosial og økonomisk utvikling for framtidens generasjoner.

Andre lokale føringer

Kommunedelplan for klima og energi (vedtatt 2020)

Boligsosial handlingsplan (vedtatt 202x) Revideres 2025/2026

Hovedplan for vann og avløp, utarbeides/revideres i 2025/2026

Folkehelseoversikt for Våler kommune (2023)

Oppvekststrategi (vedtatt 2024)

Sentrumsplan (vedtatt høst 2025)

Revidert næringsplan (vedtatt høst 2025)
Kulturminneplan 2022-2032 (vedtatt 2022)
Kraftstrategi (vedtatt 2025)

Sentrale planutfordringer og utredningsbehov

Bosetting og boligbygging

Etter mange års nedgang i folketallet i Våler kommune har det vært en form for en stabilisering i perioden etter 2015, selv om det har variert en del mellom årene. Generelt sett har det vært en nedgang i bosettingen i grendene. Utviklingstrekket er at innbyggerne ønsker flere sentrumsnære leiligheter, eller mindre boenheter. I grendene skjer det relativt lite ny boligbygging. Det finnes arealer som kan benyttes til boligbygging i gjeldende planer, men finansiering og nybyggingskostnad versus markedsverdi av boliger i distriktene gjør det utfordrende å få til nybygging av eneboliger.

For å håndtere framtidig boligbehov er det nødvendig å vurdere framtidige boligområder i samsvar med sentrumsplanen og eventuelle nye boligfelt. Videre bør en se mer langsiktige nye boligområder i randsonen rundt sentrum. Behovet er knyttet både til fastboende og skoleelever.

Grendeutvikling

Innbyggere som bor i grendene ønsker at det skal satses på grendene, men det er utfordrende å planlegge for spredt boligbygging da etterspørselen etter boliger varierer. En utfordring er finansiering av nye boliger i forhold til den reelle markedsverdien. Det er ønskelig i planprosessen å drøfte framtidens grender og muligheter for boligutvikling, næringsutvikling og stedsutvikling med dagens innbyggere, nye tilflyttere og næringslivet.

Næringsarealer

I Våler er det et veletablert næringsområde på Braskereidfoss.

Braskereidfoss er et sentralt industriknutepunkt i Våler kommune og spiller en avgjørende rolle i næringsstrukturen i Solør-regionen. Området har flere betydningsfulle industrivirksomheter som har skapt arbeidsplasser, verdiskaping og lokal utvikling over flere tiår.

Forestia AS er en ledende produsent innen sponplater og tre baserte byggevarer. Bedriften har dype røtter i norsk treindustri og utnytter regionens skogressurser på en bærekraftig måte. Forestia er en stor arbeidsgiver og et viktig omdreiningspunkt for kompetanse innen industriell produksjon.

Moelven Våler AS er en del av Moelven-konsernet, kjent for trebearbeiding og leveranser til byggebransjen. Moelven Våler AS driver med sagbruk og videreforedling av trevirke, og er en motor i lokal næringsutvikling. Bedriften bygger på prinsippene om grønn industri og sirkulær økonomi, og har stor betydning både økonomisk og miljømessig.

Nortura Samvirkekylling er selve navnet i norsk kyllingproduksjon og har eget foreldredyrsrugerer på Braskereidfoss industriområde. Nortura Samvirkekylling har også slaktekyllingrugerer på vestsiden av Glomma i Våler.

Solør videregående skole er en sentral utdanningsinstitusjon i regionen og spiller en viktig rolle både faglig, sosialt og som en drivkraft for lokal utvikling. Innlandet Fylke har nylig tatt beslutning om strukturendring som har medført til utvidet tilbud med flere studielinjer i Våler, noe som har bidratt til økt elevtilstrømning og styrket skolens posisjon som en attraktiv læreplass i Innlandet.

Utvidelsen omfatter både yrkesfaglige og studieforberedende retninger, tilpasset behovene i dagens arbeidsmarked og lokale næringer. Skolen legger vekt på praksis nær opplæring, samarbeid med lokale bedrifter og tilrettelegging for fremtidens kompetansebehov.

Økningen i elevtallet har også positive ringvirkninger for samfunnet, blant annet innen boligbehov, kollektivtransport og fritidstilbud, og styrker Våler som et sted med et aktivt ungdomsmiljø og gode utdanningsmuligheter.

NAF Trafikksenter - Vålerbanen - er det største og mest moderne opplæringscenteret i Norge innen trafikksikkerhet for førere av alle kjøretøyklasser. NAF Trafikksenter tilbyr tjenester knyttet til sertifisering, kontroller, kursvirksomhet og biltesting.

NAF Trafikksenter fokuserer både på utdanning og samfunnssikkerhet. Samarbeid med skoler og andre utdanningsinstitusjoner åpner for kompetanseutveksling og gir ungdom en vei inn i tekniske og praktiske yrker.

NAF Trafikksenter bidrar også til å trekke besøkende og aktivitet til området, og skaper synergier med andre næringsaktører og utdanningsmiljøer.

På Braskereidfoss har Hafslund Eco har hatt vannkraftverk siden 1978. Under ekstremværet «Hans» i august 2023 ble kraftverket oversvømt, og dammen gikk til brudd. Det pågår omfattende arbeid for å bygge ny dam og rehabilitere kraftverket.

Solør Videregående skole, NAF Trafikksenter, de forskjellige industribedriftene og kraftverket utgjør til sammen en robust næringsklynge med til sammen ca. 450 ansatte og en årlig omsetning i 2024 på ca. 3 milliarder kroner. Dette gir betydelige ringvirkninger for både lokaløkonomi, transport, boligutvikling og utdanning. Næringsområdet ved

Braskereidfoss har et strategisk potensial for videre utvikling og samarbeid mellom offentlig og privat sektor, særlig innen grønn omstilling, logistikk og teknologi.

Behov for økte næringsarealer

På Braskereidfoss er det noen ledige tomter for næringsaktører, men en økt satsing vil kreve ytterligere næringsarealer.

I arbeidet med arealplan for Våler kommune er det viktig å avgjøre hvorvidt det skal satses på å utvikle andre næringsarealer eller om Braskereidfoss skal utvikles ytterligere gjennom for eksempel tomtekjøp.

Haslemoen er et område som må vurderes med hensyn på framtidig anvendelse av området og type regulering.

Fritidsbebyggelse og hytteutvikling i Våler kommune

Våler kommune legger i sin arealstrategi vekt på videreutvikling av eksisterende og velfungerende hytteområder fremfor å åpne opp for omfattende utbygging i nye, urørte områder. Ved å bygge videre på etablerte fritidsboligområder ønskes det å skape attraktive løsninger uten å gå på bekostning av naturverdier.

I Arbeidet framover må det planlegges en god gjennomgang av gjeldende hytteområder, der såkalte «planvasker» skal identifisere ubrukte eller områder med potensiale. Disse kan vurderes for ny utvikling, særlig der det finnes kvaliteter som skogens ro og naturens stillhet, verdier som tiltrekker dem som søker fritid i Solør.

9. Miljøhensyn og arealpolitikk

I lys av økende bekymringer rundt miljøpåvirkning vil framtidig hyttebygging bli vurdert opp mot sentrale faktorer som:

- Økt vegbygging og transportbehov
- Klimautslipp knyttet til bilbruk og energiforbruk
- Landskapsinngrep og tap av naturmangfold
- Økt ferdsel i økologisk sårbare områder
- Reduksjon av store, sammenhengende naturområder

Innlandet fylkeskommunes arealregnskap er et nyttig verktøy i dette arbeidet, og bidrar til at kommunene får et bedre beslutningsgrunnlag for vurdering av fritidsbebyggelse.

Endring mot bærekraftig og forutsigbar utvikling

Framtidig arealpolitikk må baseres på kunnskap og langsiktig planlegging. Det er nødvendig med tydelige prioriteringer og forutsigbarhet for innbyggere, utbyggere og miljøinteresser. Kommunen bør tilstrebe arealnøytralitet, noe som innebærer at det ikke åpnes for nye arealer til hyttebygging uten samtidig å trekke tilbake eldre, urealiserte områder som anses lite attraktive.

I samfunnsdelen av kommuneplanen fastslås at det skal innføres en grønn satsing i planverket til kommunen. Dette skal bidra til å sikre miljøkvaliteter og ansvarlig kapasitet i nærmiljøet, og bli en tydelig ramme for bærekraftig utvikling av kommunen.

10. Energiproduksjon

Våler kommune har i sin planstrategi for 2024–2027 lagt vekt på bærekraftig utvikling og lokal verdiskaping, med en visjon om å «dyrke nærhet for å skape framtidens muligheter»

I lys av den nasjonale veilederen fra Kommunal- og distriktsdepartementet for planlegging og konsesjonsbehandling av vindkraftanlegg på land, har kommunen et ansvar for å sikre en helhetlig og transparent prosess ved vurdering av slike prosjekter. Dette innebærer tidlig involvering av lokalsamfunnet, grundige konsekvensutredninger og en tydelig forankring i kommuneplanens arealdel. Våler kommune ønsker å balansere behovet for fornybar energi med hensynet til naturmangfold, friluftsliv og lokal identitet. Gjennom strategisk planlegging og aktiv dialog med både innbyggere og utbyggere, skal kommunen sikre at eventuelle vindkraftprosjekter skjer på en måte som ivaretar både miljømessige og sosiale hensyn. Dette krever en tydelig rolleforståelse, der kommunen ikke bare er en høringsinstans, men en aktiv premissleverandør i arealforvaltningen.

Med bakgrunn i veilederen *Planlegging og konsesjonsbehandling av vindkraftanlegg på land* (2024) fra Kommunal- og distriktsdepartementet, skal kommunen legge opp arbeidet i arealplanen gjennom en strukturert og samordnet prosess ved forespørsler om vindkraftverk på land.

Fra 1. juli 2023 er det krav om at områder for vindkraft må være avklart i kommunal plan før konsesjon kan gis etter energiloven. Dette skjer vanligvis gjennom en områderegulering, som gir en detaljert avklaring av arealbruken.

Veilederen anbefaler en samordnet prosess for områderegulering og konsesjonsbehandling. Dette innebærer at kommunen og tiltakshaver samarbeider tett gjennom hele planprosessen, fra oppstart til vedtak, for å sikre effektivitet og forutsigbarhet.

Eventuelle etableringer av kraftproduksjon er en omfattende prosess, en prosess som vil deles inn i syv faser.

Først kommer et planinitiativ og oppstartmøte, deretter varsel om planoppstart og melding med forslag til planprogram

Konsekvensutredning, utarbeiding av planforslag og konsesjonssøknad, før høring og offentlig ettersyn. Dette kan videre føre til vedtak av områderegulering og konsesjon. Klagebehandling og utarbeiding av detaljplan.

Alle eventuelle henvendelser og planinitiativ innen energiproduksjon/vindkraft krever stor grad av medvirkning og utredning.

Kommunen skal sikre bred medvirkning fra innbyggere, næringsliv, frivillige organisasjoner og samiske interesser. Det skal også gjennomføres grundige konsekvensutredninger for å vurdere virkninger for natur, landskap, friluftsliv og samfunn.

Forankring i kommuneplanens arealdel

Områdereguleringen må være i tråd med kommuneplanens arealdel. Dersom det ikke finnes aktuelle områder i kommuneplanen, må denne revideres før områderegulering kan vedtas.

11. Klima, energi og utslippsreduksjon

Globale utfordringer og lokal ansvarlighet

Energibruk og utslipp av klimagasser er blant de mest presserende miljøutfordringene globalt. FNs to-gradersmål innebærer at klimagassutslippene per verdensborger må reduseres til 2 tonn CO₂-ekvivalenter per år innen 2050. Til sammenligning ligger Norges utslipp per innbygger i dag på over 10 tonn årlig. Dette understreker behovet for omfattende tiltak – også på lokalt nivå.

Som planmyndighet har Våler kommune både et ansvar og mulighet til å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling. Gjennom aktiv bruk av tilgjengelige virkemidler i sine ulike roller kan kommunen påvirke utviklingen i ønsket retning.

Klima- og energiplan for Våler kommune

Våler kommune vedtok sin gjeldende klima- og energiplan den 18. mai 2020. Hovedmålet i planen er at kommunen skal være klimanøytral innen 2030. I tilknytning til planen er det utarbeidet et utslippsregnskap som viser status og utviklingstrekk for klimagassutslipp i kommunen.

Planen legger opp til en reduksjon i klimagassutslipp på 30 % innen 2030, sammenlignet med nivået i 2007. Dette tilsvarer en årlig reduksjon på ca. 7 500 tonn CO₂-ekvivalenter.

Et særlig fokusområde er utslipp fra transportsektoren, hvor det er vedtatt ambisiøse mål for reduksjon av utslipp fra det samlede transportarbeidet i kommunen.

Arealplanlegging og transport

Gjennom rollen som planmyndighet skal kommunen vurdere utslippsregnskap for nye utbyggingsområder. Dette skal inngå som en del av beslutningsgrunnlaget ved lokaliseringsspørsmål. Framtidige boområder og serviceområder bør lokaliseres slik at bilbruk reduseres, og det legges til rette for økt bruk av sykkel, gang- og kollektivtransport.

Fornybar energi og kraftbalanse

Som del av det grønne skiftet og for å møte framtidig kraftbehov, er det et nasjonalt mål å legge til rette for økt produksjon av fornybar energi. Det pekes spesielt på behovet for ny kraftproduksjon i områder med stor etterspørsel og tilgjengelig nettkapasitet.

Våler kommune produserer årlig opp mot 366 GWh fornybar energi, hovedsakelig gjennom vind- og vannkraft. Biokraftproduksjon er ikke tallfestet. Det totale energiforbruket i kommunen er ca. 90 GWh, fordelt på 53 GWh til industri og 28 GWh til husholdninger (kilde: Innlandsstatistikk.no). Kommunen er dermed en netto eksportør av kraft.

Flere aktører i kraftbransjen har vist interesse for områder i Våler med mulig ledig nettkapasitet, både for vindkraft og solkraft. Slike prosjekter krever store arealer og må vurderes nøye med hensyn til naturverdier, støy, visuell påvirkning og nærhet til bebyggelse. Det kan være snakk om arealer med høy økologisk verdi eller større sammenhengende naturområder med få inngrep.

Som del av arealplanprosessen bør det utarbeides en strategi for arealbruk til ny fornybar kraftproduksjon, med tydelige rammer for hva som kan tillates og hvor.

Konsekvensutredning og ROS-analyse

I henhold til plan- og bygningsloven § 4-2 skal planbeskrivelsen inneholde en særskilt vurdering av planens virkninger for miljø og samfunn. På kommuneplannivå er det kommunen som har ansvar for å utrede konsekvenser av nye tiltak som vurderes innarbeidet i planen. Dette inkluderer også gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS).

12. Krav til innspill

Kravspesifikasjon for innspill

Som del av planarbeidet kan det utarbeides en kravspesifikasjon for hvordan innspill skal utformes. Hensikten med dette er å sikre et mest mulig presist og relevant grunnlag for konsekvensutredning av hvert enkelt byggeområde. En tydelig kravspesifikasjon vil

også bidra til å systematisere og sortere innspill, slik at det blir enklere å vurdere hvilke forslag som skal tas med videre i planprosessen.

Kommunens ansvar og behov for grovsiling

Våler kommune har ansvar for å gjennomføre konsekvensutredning for alle innspill som vurderes innarbeidet i nytt planforslag. Dette er en ressurskrevende prosess, og det vil derfor være hensiktsmessig å foreta en første grovsiling av innspill. Formålet med denne silingen er å utelukke forslag som med stor sannsynlighet ikke vil kunne realiseres, og dermed prioritere ressursene på de mest relevante og gjennomførbare innspillene.

Følgende temaer og arealkriterier skal legges til grunn ved vurdering og siling av innspill:

Dyrket mark – arealer med høy jordbruksverdi bør i utgangspunktet skjermes mot nedbygging.

Myr og våtmark – viktige økosystemer med betydning for biologisk mangfold og karbonlagring.

Skogsareal – skogsområder med kulturhistorisk verdi med begrenset tåleevne for inngrep.

Skred- og flomutsatte områder – arealer med dokumentert risiko for naturhendelser.

Eksisterende verneområder – områder med formelt vern etter naturmangfoldloven eller kulturminneloven.

Truete naturtyper og forekomster av truete arter – arealer med registrert forekomst av rødlistede arter eller naturtyper.

Inngrepsfrie naturområder – større sammenhengende naturområder uten tekniske inngrep.

Særlig viktige kulturminner og kulturmiljøer – områder med nasjonal eller regional kulturhistorisk verdi.

Seterlandskap og beiteområder – tradisjonelle kulturlandskap med aktiv bruk og betydning for landbruket.

Innspill som kommer i konflikt med ett eller flere av disse kriteriene vil bli vurdert i arbeidet. Dersom potensielle interesse konflikter vurderes som vesentlig, kan innspillet bli avvist allerede i den innledende silingsfasen. Dette sikrer en mer effektiv planprosess og bidrar til at ressursene brukes på innspill med størst potensial for realisering og bærekraftig utvikling.

13. Tema i arbeid med arealplan

Ved vurdering av nye tiltak og byggeområder som kan inngå i kommuneplanens arealdel, skal følgende temaer utredes. Dette sikrer et helhetlig beslutningsgrunnlag og ivaretar hensyn til miljø, samfunn og økonomi.

Landskap

Alle nye tiltak vil påvirke det omkringliggende landskapet, både visuelt og funksjonelt. Det skal dokumenteres hvordan tiltaket virker på nærområdet og i fjernvirkning, og det må vurderes om lokaliseringen kan gi uheldige konsekvenser for tilgrensende arealer. Landskapsanalysen skal inngå som en sentral del av konsekvensutredningen.

Landbruk og skogsbruk

Ved vurdering av nye utbyggingsområder skal det legges særlig vekt på verdien av dyrket mark, beitemark, kulturlandskap og seterområder. I arbeidet med arealdelen igangsettes en gjennomgang av skogsarealer og jordbruksarealer som står uutnyttet, med sikte på mulig omdisponering til andre formål, som tilbakeføring til myr, boligformål eller muligheter for fritidsbebyggelse.

Friluftsliv og rekreasjon

Grønnstruktur og tilgjengelige friluftsområder er viktige kvaliteter i nærmiljøet. Det skal legges vekt på å bevare og styrke friluftslivsområder i og rundt Finnskogen og Kynna. Nærliggende grøntområder ved nye byggeområder skal vurderes for å sikre gode rekreasjonsmuligheter for innbyggerne. Uteareal rundt skole og barnehage er viktig å

Barn og unges interesser

Våler kommune er oppvekstkommunen, og ved vurdering av nye tiltak skal det utredes endringer påvirker barn og unges oppvekstmiljø. Dette inkluderer tilgang til nærlekeplasser, friområder, trygge boområder og muligheter for aktivitet og sosialt samvær.

Naturverdier og biologisk mangfold

Bevaring av større sammenhengende naturområder er en viktig målsetting. Nye tiltak skal utredes i henhold til naturmangfoldloven, med særlig fokus på områder som er viktige for artsmangfold og økologisk funksjonalitet.

Kulturminner og kulturmiljø

Kjente og lokalt viktige kulturminner skal ivaretas gjennom hensynssoner i arealplanen. Våler kommune har en oppdatert kulturminneplan fra 2023 som skal benyttes som grunnlag for vurderingene.

Folkehelse

Folkehelseperspektivet skal integreres i alle vurderinger av ny arealbruk. Det innebærer å vurdere hvordan tiltak påvirker fysisk aktivitet, sosial inkludering, trygghet og tilgang til helsebringende omgivelser.

Forurensning

Tiltak skal vurderes opp mot eksisterende kunnskap om forurensede områder i kommunen. Det skal også vurderes etablering av støysoner langs hovedveier, eventuelt som eget temakart, for å ivareta helse og trivsel.

Samfunnssikkerhet

For nye tiltak skal det utarbeides en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), inkludert vurdering av klimatilpasning. Kommunen skal også gjøre en overordnet vurdering av samfunnssikkerhet, med søkelys på trafikkavvikling, fremkommelighet for utrykningskjøretøy, leveringssikkerhet for vann, risiko for utslipp og andre relevante faktorer.

Transportbehov og trafiksikkerhet

Nye tiltak vil utredes med tanke på hvordan de påvirker dagens infrastruktur og trafikkmønster, og om det vil kreve endringer i veinettet. Spesielt skal det gjøres grundige vurderinger i sentrumsplanen og trafiksikkerhet. Muligheter for å redusere transportbehovet skal også inngå i analysen.

Klima

Klima og energiplanen fra 202 er under revidering, og for nye tiltak skal det utarbeides et klimaregnskap som viser forventede klimagassutslipp. Dette skal bidra til å vurdere tiltakets samlede klimaeffekt og støtte opp under kommunens mål om klimanøytralitet.

Infrastruktur og kommunale tjenester

Tilgang til infrastruktur er en forutsetning for etablering av nye boligfelt og etablering av nytt næringsareal. Nye tiltak kan utløse betydelige investeringer og påvirke kommunens tjenestetilbud og økonomi.

Næringsliv og sysselsetting

Tiltak skal vurderes med hensyn til hvordan de påvirker lokalt næringsliv og sysselsetting, både i utbyggingsfasen og i driftsfasen. Dette inkluderer vurdering av potensial for verdiskaping og arbeidsplasser.

14. Planprosess og medvirkning

Samarbeid med offentlige myndigheter

Planarbeidet vil bygge på nasjonale, regionale og lokale føringer, og det legges til rette for tett samarbeid med relevante statlige og regionale myndigheter. Gjennom hele planprosessen vil det være dialog med disse aktørene for å sikre faglige innspill og tydelige signaler. Dette bidrar til en mer forutsigbar og effektiv prosess. Et viktig samarbeidsforum vil være regionalt planforum, der planforslaget legges frem til diskusjon og vurdering.

Medvirkning fra organisasjoner, næringsliv og innbyggere

For å sikre bred medvirkning vil plandokumentene bli lagt ut til offentlig ettersyn, og det vil arrangeres informasjonsmøter underveis i prosessen. Dette inkluderer blant annet:

- Grendemøter i lokalsamfunn
- Dialogmøter med næringslivet
- Samlinger med frivillige organisasjoner og interessegrupper

I tillegg vil det gjennomføres både informasjons- og arbeidsmøter som en del av framdriften. Det skal legges særlig vekt på medvirkning fra barn og unge, blant annet gjennom dialog med deres representant i planarbeidet. Ungdomsrådet, eldrerådet og rådet for personer med nedsatt funksjonsevne vil ha en sentral rolle i å sikre at ulike perspektiver blir hørt og ivarettatt.

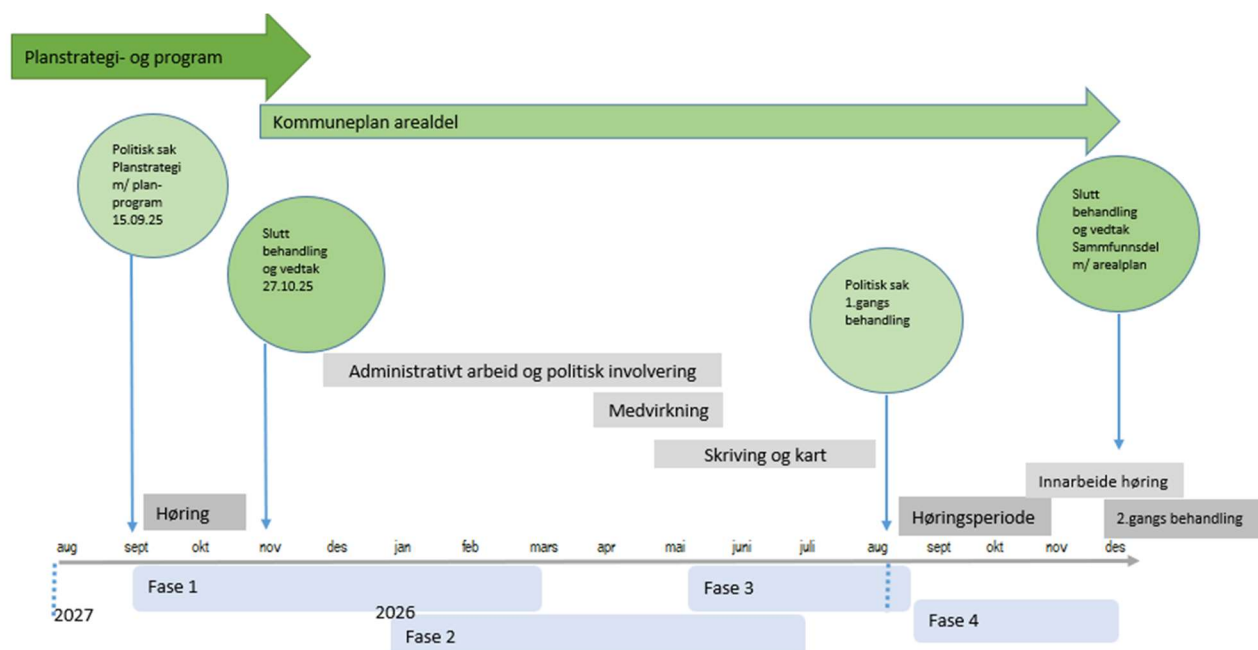
Planprosess

Prosess og planarbeid

Planprosessen vil bestå av fire faser:

1. Innledende fase der utviklingstrekk og utfordringer for Våler kommune vurderes i samsvar med revidert næringsplan, sentrumsplan og kommuneplanens samfunnsdel. I denne fasen vil være bred medvirkningsprosess bestående av politikere, innbyggere, organisasjoner, næringsliv, kommunens ansatte og andre interesserte parter.
2. En utviklingsperiode hvor kommunestyret diskuterer seg frem til hovedelementer og innhold for ny arealplan, i samsvar med arealstrategi. Forslag sendes ut på høring og legges ut til offentlig ettersyn.
3. Innarbeiding og behandling av relevante høringsinnspill.

4. Endelig behandling av arealplan

Figur 2 Fire faser

Kommuneplanarbeidet vil bli gjennomført hovedsakelig med interne ressurser. Konsulenter vil bli leid inn der det er nødvendig, blant annet i forbindelse med kartarbeid i arealdelen. Bruk av interne ressurser i denne sammenhengen sikrer at kompetansen som bygges i prosessen blir igjen i organisasjonen.

Kommunen vil samtidig måtte godta at kapasiteten til de involverte vil bli redusert i andre sammenhenger, dette vil blant annet føre til at annet planarbeid i stor grad må kjøpes inn fra eksterne konsulenter.

15. Organisering av planarbeidet

Kommunedirektøren oppnevner en administrativ prosjektgruppe for planarbeidet, samt en intern referansegruppe. Formannskapet vil være styringsgruppe.

Våler kommune har ingen egen planavdeling, medarbeidere med annen fagplattform vil delta i arbeidet med arealplan. Kommunedirektørens ledergruppe vil være sekretariat for arbeidet og vil involvere og bestille oppdrag etter hvert som behov melder seg.

Oppdragsgiver: Kommunestyret

Styringsgruppe: Formannskapet og Hovedutvalg miljø, plan og teknisk

Prosjekteier: Kommunedirektør

Prosjektsekretariat/referansegruppe: Kommunaldirektørens ledergruppe

Arbeidsgruppe: Kommunedirektør, Næringssjef, Kommunalsjef Miljø, plan og teknisk, Kommunalsjef Helse og samhandling, Kommunalsjef Oppvekst og utvikling, Rådgiver plan.

Administrativ koordinering: Virksomhetsledermøte

Ressurser: Innleie konsulent innen fagområdet arealplan.

På grunn av knapp kapasitet i Våler kommune vil det være behov for å inngå avtale med konsulentfirma med kompetanse innen arealplan i prosessen.

Anbudsprosess for dette vil gjennomføres når planprogrammet er vedtatt.

16. Foreløpig framdriftsplan

Straks kommunestyret har behandlet og vedtatt forslag til planprogram og at det skal legges ut til offentlig ettersyn vil det bli kunngjort oppstart av planprosess.

Kunngjøringen vil også omfatte frist for å komme med innspill. Frist for høring på planprogram er minimum 6 uker. Våler kommune har som mål at planprogram er vedtatt og før valgt konsulentfirma igangsetter arbeid.

År	2025		2026			
	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Vedtak av Planstrategi og planprogram -						
1. gangs behandling av planprogram						
Kunngjøring av oppstart og høring av Planprogram						
Kunngjøring av Planprogram						
Utarbeide kravs og utlysning av konkurranse						
Avtale ekstern konsulent						
Utarbeide 1. utkast til arealplan						
Runde i planforum						
Revidert 1.utkast						
Behandling av utkast til kommuneplan- areal						
Offentlig ettersyn						
Revisjon av plan						
Endelig vedtak						
Kunngjøring						